

SAKKYNDIGHET OG DEN RETTSMEDISINSKE KOMMISJON

C-KURS 07.09.26

Ole Henrik Augestad, Overgrepsmottaket i Vestfold, DRK

Overgrepsmottakenes tilbud

Overgrepsmottak har tre hovedoppgaver:

- Psykososial ivaretagelse og oppfølging
- Medisinsk undersøkelse, behandling og oppfølging
- Rettsmedisinsk undersøkelse og rettsmedisinsk sakkyndig erklæring til politi og rettsvesen

Behandler og rettsmedisinsk sakkyndig

- Som behandler følges *Helsepersonelloven* og *Pasient- og brukerrettighetsloven* (m.fl). Pasienten er oppdragsgiver, og hjelpen man gir skal i tillegg til å være faglig forsvarlig også være omsorgsfull og ivaretagende.
- Som rettsmedisinsk sakkyndig følges *Straffeprosessloven*. Rettsvesenet er oppdragsgiver, og den sakkyndige skal være nøytral og objektiv. Habilitet blir sentralt, den sakkyndige må opptre og oppfattes som upartisk. Fokus er rettssikkerheten.
- Taushetsplikten gjelder begge situasjoner, det å dele taushetsbelagte opplysninger krever samtykke fra pasienten (eller annen lovhjemmel).

Nærmere om taushetsplikten

- Hovedregelen om taushetsplikt har noen velkjente unntak: opplysningsplikten til barnevernet og nødetater, avvergeplikten (med flere andre plikter).
- Det er heller ikke taushetsplikt for opplysninger man får ved begjærte undersøkelser (*Straffeprosessloven § 157*), eller når man utfører oppdrag som sakkyndig.
- I hovedsak er det samtykke fra den opplysningene gjelder som opphever helt eller delvis taushetsplikten.
- Men vurder når samtykket ble gitt til politiet; i akuttsituasjonen kan pasientene være så trette, ruset eller psykisk ustabile at det kan stilles spørsmål ved hvor informert samtykket var, eller hvor langt det går (f eks rusprøvesvar). Sjekk på nytt med pasienten ved behov.

Sakkyndighet bestilt fra politiet: Påtaleinstruksen

§ 12-1. Politiets anmodning om bistand fra sakkyndige

Dersom det blir aktuelt å søke bistand hos sakkyndige utenfor politiet til bruk for etterforskingen, jf. straffeprosessloven § 148, skal oppdragets formål og omfang angis skriftlig.

Straffeprosessloven

§ 148:

Påtalemyndigheten kan til bruk for etterforskingen søke bistand hos sakkyndige. Faste sakkyndige har plikt til å gjøre tjeneste. Reglene i § 138 annet ledd, § 142 og § 147 gjelder tilsvarende. Påtalemyndigheten fastsetter mandat i samsvar med § 142 a og forskrifter fastsatt i medhold av den, med mindre det er stor fare for at etterforskingen vil lide ved opphold.

(§138 frivillig, §142 habilitet, §147 DRK, §142a mandat)

Habilitet og mandat i Straffeprosessloven

§ 142.

Når det kan unngås, bør det som sakkyndig ikke oppnevnes noen som etter domstolsloven § 106 eller § 108 ville være ugild som dommer.... (domstolloven: bl a tidligere handlet i saken eller det er særlige omstendigheter som svekker tilliten til den sakkyndige)

§ 142 a.

Retten fastsetter skriftlig mandat om hva den sakkyndige skal utrede. Også eventuelle endringer i mandatet fastsettes skriftlig.....

Hva er et godt mandat?

- Mandatet er oppdragsgivers bestilling til den sakkyndige på hva som ønskes redegjort for og vurdert.
- Mandatet kan være kort, bare de vesentlige delene av oppdraget dekkes, og det er klart hva som skal vurderes av den sakkyndige
- Opplever den sakkyndige at mandatet er uklart, eller mangler vesentlige elementer, skal oppdragsgiver kontaktes og mandatteksten diskuteres.
- Den rettsmedisinske kommisjon har en stund avvist å gjennomgå erklæringer der det mangler mandat eller der mandatet ikke gjør tydelig hva som skal vurderes.

Den rettsmedisinske kommisjon

Straffeprosessloven § 147.

Enhver som tjenestegjør som sakkyndig i rettsmedisinske spørsmål, skal straks sende den rettsmedisinske kommisjon avskrift av den skriftlige erklæring som denne gir retten eller påtalemyndigheten..... Såfremt den sakkyndige under hovedforhandlingen gir uttalelser som avviker fra den skriftlige erklæring eller på vesentlige punkter utfyller den, skal han sende kommisjonen et referat av sin muntlige forklaring.....

Kommisjonen skal gjennomgå de innkomne erklæringer og uttalelser. Finner den vesentlige mangler, skal den gjøre retten eller i tilfelle påtalemyndigheten oppmerksom på det.

DRKs gjennomgang av sakkyndige erklæringer

- Vurdering av formalia: Mandat, sakkyndiges kvalifikasjoner og habilitet
- Relevant og tilstrekkelig informasjonsgrunnlag?
- Relevante og tilstrekkelige undersøkelser utført med akseptert faglig standard?
- Vurderinger gjort i samsvar med rådende fagforståelse, usikkerhet og alternative forklaringer vurdert i tilstrekkelig grad?
- Konklusjonen i samsvar med rådende faglige oppfatninger?
- Er mandatet besvart?
- Konklusjon: Er det «...*vesentlige mangler*...»?

Oppsummering

- Overgrepsmottakene skal ha tilstrekkelig kompetanse til å utarbeide rettsmedisinsk sakkyndige erklæringer etter mandat fra politi/rettsvesen.
- De skal skille mellom behandlerrollen og sakkyndigrollen, og være klar over habilitetsutfordringer
- De skal ivareta pasientenes rett til å ha kontroll over sine helseopplysninger
- De skal kjenne relevante lovregler som regulerer sakkyndighet, deriblant føringene rundt mandat, og innsendelsesplikten til DRK
- DRK skal ivareta rettssikkerheten og må varsle oppdragsgiveren ved «...*vesentlige mangler*...».